

1848-1849-es erdélyi és partiumi vonatkozású kisnyomtatványok I.

Hozzáadta: RÁKÓCZY Rozália

(Kivonat)

Az ezúttal kÃ¶zzÃ©lt, BÃ©csben található kisnyomtatványok legtÃ©bb darabja az Osztrák Nemzeti KÃ¶nyvtár (Ã–sterreichische Nationalbibliothek) állományából került elő. A (budapesti) HonvÃ©d LevÃ©ltár anyagának tÃ©rsÃ©gre vonatkozó 1848-1849-es kisnyomtatványai, amelyeket a leverett szabadságharc után szállítottak BÃ©csbe, rÃ©szben már visszakerÃ©ltek Magyarországra. Az található ma a bÃ©csi HadilevÃ©ltárban (Kriegsarchiv), amelyeket eddig nem válogattak ki. A Budapesten Ã©s a BÃ©csben őrzÃ©tt rÃ©plapok napról-napra kiegÃ©szítik egymást. Tanulságos lesz, ha a Sepsiszentgyörgyi LevÃ©ltár fennmaradt 1848-1849-es nyomtatványaival Ã©ssze lehet majd hasonlítani ezt a rÃ©plapbibliográfiát, amelynek folytatását tervezzÃ©k, párhuzamosan a SzÃ©kely Nemzeti Múzeum nyomtatványainak feldolgozásával.

Ã

(Kivonat)

Az ezúttal kÃ¶zzÃ©lt, BÃ©csben található kisnyomtatványok legtÃ©bb darabja az Osztrák Nemzeti KÃ¶nyvtár (Ã–sterreichische Nationalbibliothek) állományából került elő. A (budapesti) HonvÃ©d LevÃ©ltár anyagának tÃ©rsÃ©gre vonatkozó 1848-1849-es kisnyomtatványai, amelyeket a leverett szabadságharc után szállítottak BÃ©csbe, rÃ©szben már visszakerÃ©ltek Magyarországra. Az található ma a bÃ©csi HadilevÃ©ltárban (Kriegsarchiv), amelyeket eddig nem válogattak ki. A Budapesten Ã©s a BÃ©csben őrzÃ©tt rÃ©plapok napról-napra kiegÃ©szítik egymást. Tanulságos lesz, ha a Sepsiszentgyörgyi LevÃ©ltár fennmaradt 1848-1849-es nyomtatványaival Ã©ssze lehet majd hasonlítani ezt a rÃ©plapbibliográfiát, amelynek folytatását tervezzÃ©k, párhuzamosan a SzÃ©kely Nemzeti Múzeum nyomtatványainak feldolgozásával.

Előszó

ElÃ©ljáróban magyarázattal tartozom, mert a "nyomtatvány" kifejezÃ©s mást jelent a magyar, mást a román Ã©s az osztrák terminológia szerint.

A nyomtatvány kifejezÃ©st a magyar szakirodalom minden, nyomdai úton előállított termÃ©kre használja, szűkebb Ã©rtelemben azonban a kisebb terjedelmű "oldalszámú" esetleg ugyan nagyobb kiterjedÃ©sű, de tÃ©bbnyire egyleveles nyomtatványt Ã©rti e kifejezÃ©s alatt, így a plakátot (falragaszt) is. A román szaknyelv a nyomtatvány alatt az imprimátúrát Ã©rti, minden egyÃ©b esetben a dokumentum kifejezÃ©st használja. Az osztrák szakkifejezÃ©s a "rÃ©plap" bármilyen aprónyomtatványra, Ã©s "plakát" a falragaszra (Flugblatt, Plakat).

Magyarországon a muzeológia használja a tÃ©rtÃ©neti dokumentáció kifejezÃ©st, ebbe azonban a kÃ©ziratot, tÃ©rkÃ©pet, újságkivágást is beleÃ©rti.

Mi itt Ã©s most a magyar kÃ¶nyvtári terminológia szerinti kisnyomtatvány kifejezÃ©st alkalmaztuk. Ennek jegyÃ©ben került a kÃ¶zzÃ©lsre az a nÃ©hány 1848-as darab, amely ezt a terÃ©letet Ã©rinti, de fÃ©ldrajzi Ã©rtelemben rendkÃ©vÃ©l távoli a lelőhely.

A legtÃ©bb darab az Osztrák Nemzeti KÃ¶nyvtár (Ã–sterreichische Nationalbibliothek) állományából került elő. Az 1918-ig uralkodói magánkÃ¶nyvtár nem gyűjtÃ©tte ezeket a nyomdatermÃ©keket, a tulajdonbÃ©lyegző a legtÃ©bb esetben tanúsítja, honnÃ©t került az első világháború után "államosított", az Osztrák KÃ¶ztársaság által nemzeti tulajdonba vett kÃ¶nyvtári kÃ©lÃ©ngyűjtemÃ©nybe (Kisnyomtatvány "Plakát és Ex-libris gyűjtemÃ©ny" Flugblätter-, Plakate und Ex-libris Sammlung).

Az 1848-as szabadságharc leverÃ©se után a megszálló osztrák hatóságok "a katonai kÃ©zigazgatás" minden nyomtatott rÃ©plapot "szeszedett egyÃ©b "cœbûnjelek" mellett, Ã©s BÃ©csbe szállított. Mindezeket az 1849-ben, 1850-ben folytatott perekben kívánták volna felhasználni. Az "szeszegült" anyag nagy mennyiségű, rendezetlenségű ezt nem tette lehetővé, mindazonáltal az is akadályt jelentett, hogy az "ímlesztett" darabokból nehezen lehetett volna arra kÃ©vetkeztetni, ugyan ki terjesztette, olvasta.

Ãgy rÃ©szben a RendõrminisztÃ©rium (PolizeibehÃ©rde) megfelelő "gyosztályán, rÃ©szben a miniszterelnÃ©ksÃ©gen (Bibliothek des k.k. Ministerraths-PrÃ©sidium) maradtak egyszerű időrendbe tÃ©ve a rÃ©plapok.

A tulajdonbÃ©lyegző szerint a HonvÃ©d LevÃ©ltárban is található a tÃ©rsÃ©gre vonatkozó 1848-as kisnyomtatványok, ezek rÃ©szben már az 1920-as Ã©vektől kezdve vásárolta a mai HadtÃ©rtÃ©nelmi LevÃ©ltár elődje, rÃ©szben az I. világháborút

kétfető békeegyezmények rendelkezése alapján, mint magyar vonatkozású örökös örökségként vissza Magyarországra. Az erről szóló egyezményt 1924-ben írták alá Baden bei Wien-ben, és három év alatt kellett végrehajtani. Azok találhatóak ma a bécsi Hadilevéltárban (Kriegsarchiv), amelyeket ez idő alatt nem válogattak ki.

Habent sua fata libelli – a kisnyomtatványokra ugyanúgy érvényes. Az összehasonlító munkának van még egy érdekessége: alig található másodpéldány, netán több darab egy és ugyanazon kiadásból Budapesten és Bécsben. Napról-napra kiegészítik egymást ezek a rélapok. Tanulságos lesz, ha a Sepsiszentgyörgyi Levéltár fennmaradt 1848-1849-es nyomtatványával össze lehet majd hasonlítani ezt a rélapbibliográfiát, amelynek folytatását tervezzük, párhuzamosan a Székely Nemzeti Múzeum nyomtatványainak feldolgozásával.

Munkámhoz segítséget nyújtott az Osztrák-Magyar Akció Alapítvány (Stiftung der Aktion Österreich-Ungarn), az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok Igazgatósága (OTKA, Budapest, T. 02220 sz. program) és a Székely Nemzeti Múzeum, amelyet ez úton is köszönettel említek.

(A családnevek majuszkulás kiemelését, beleértve a névzölésbelieket is, kétféles szerkesztési szempontok indokolják. Szerk. megj.)

1848-as erdélyi vonatkozású kisnyomtatványok idegen levéltárakban 1.

(Állagjegyzék)

1.

1848. március 15.

Városi Tanács. Pest.

Pest város névzetében alólírottak szerencsések hivatalosan értesíteni a magyar nemzetet...

A nemzet ohajtásainak említett pontjai kétfetők:

I. Sajtó szabadság a censura eltörlésével...

12. Unio Erdellyel...

Kétfetkeztek a névzetű határozatai...

Kétfelt Pesten 1848-dik évi mártius 15-én

ROTTENBILLER Leopold s.k. választmányi elnök, KLAUZÁL Gábor s.k. stb.

[Pest] [LANDERER és HECKENAST] 1 fol. - 36,5 x 22 cm.

A pesti forradalom kétfetéseit, amelyet a cenzúra eltörlésének azonnali bizonyítékaként LANDERER és HECKENAST nyomdájában kinyomtatottak, Pest város Tanácsa dőlutáni rendkívüli ülésén határozatba foglalta és újra kinyomtatva, megerősítve a sajtószabadságot, nemzeti függetlenséget, nemzeti gárdát, nemzeti bankot, Magyarország és Erdély újraegyesítését kétfetelő 12 pontot.

Im Namen der Bürger von Stadt Pest verzeichnen die unterzeichneten Abgeordneten amtlich die ungarische Nation... Forderungen der Nation: Punkte 1-12. (die "Pester zwölf Punkte") über die Pressefreiheit, nationale Unabhängigkeit, Nationalgarde, Nationalbank usw.

Sign.: ÁNB FL UNG 1848/1/4

2.

1848. március 20.

Tanácsülés és népgyűlés. Bihar megye.

Szabadság, egyenlőség, testvériség, béke és rend!

Bihar másod alispánja SÁNTHA György, az idő komoly fejleményei féltett tartandó értekezés véggett a mai napon dőlutáni 4 órára tanácskozmányi ülést hirdetett... a nemzet ohajtásainak azon pontjait, melyeket Pest város, az országgyűléshöz intézett kérelmezésként aláírt, a negyvárdi népgyűlés... saját ohajtásainak vallotta...

1. Sajtószabadság az előző vizsgálat eltérővel...

12. Egyesülések Erdellyel...

Kelt Nagyváradon 1848 ik. Á. vi. Martius 20 kán a nagyváradi népgyűlés megbízásából LUKÁCS György.

A nemzet követelése - a 12 pont - a nagyváradi megyei képviselőtestületi üléséből népgyűléssé alakult
Észszejövetel határozataiba foglalva.

Freiheit, Gleichkeit, Brüderschaft, Fried und Ordnung!

Die Forderungen der Nation - Pester zwölf Punkte - im Beschlusse der Volks- und Ratssitzung des Komitats Bihar.

Sign.: HL 1848 52/4.

Poss.: KA

3.

1848. március 22.

SÁNTHA György

Szózat Biharmegye népéhez.

valamint:

BATTHYÁNY Lajos

Minister-elnök kiadvány 1. szám.

Kelt 22. marc. 1848. Sánta György másod alispán.

[Váradolaszi?] s.n. 1 fol. - 38 x 46,5 cm.

Bihar vármegye másod alispánja felhívással fordult a lakossághoz a béke és nyugalom megőrzésének érdekében. Felhívásába foglalta BATTHYÁNY Lajos, újonnan kinevezett miniszterelnök kiadványát, amelyben az ország néppel tudatta kinevezését. (A kiadvány március 17-én kelt.)

Aufruf an die Einwohner des Komitats Bihar von dem Vizegespan SÁNTHA György und das 1. Ministerpräsidentliches
Cirkular von Graf BATTHYÁNY Lajos über seine Ernennung zum Ministerpräsidenten.

Sign.: Á-NB FL UNG 1848/1/12

4.

1848. március 26.

[Magyarország. Tárványok, rendeletek]

Lezse. Despre incetărea şluzsbelor, adekă robotei... Lezse. Despre incetărea dezmi kraiesti-popesti... Lezse.
Despre purtarea greotecilor de obste... Georgie SÁNTHA [György]

S.I. s.n. 1 fol. - 41 x 26 cm.

A magyar országgyűlésen elfogadott három tárványcikk, amelyet szentesítésre felköttek az uralkodónak az urbárium, az egyházi és világi tized, a robot megszüntetéséről és az általános és közzésszolgáltatás bevezetéséről, SÁNTHA György Bihar megyei másod alispán kiadásában.

Román nyelvű latin betűs kiadás, fonetikus írással.

Gesetzartikel. Über die Aufhebung des Urbariums... Gesetzartikel. Aufhebung des weltlichen und kirchlichen
Zehnenrechtes... Gesetzartikel über das Tragen gemeinsamen Lasten.

Sign.: Ã–NB FL UNG 1848/1/16

5.

1848. május 23. – augusztus 11.

KIRÁLY Antal - BAYER György stb.

SárrÃ©ti levelek.

Bevezető. E levelekről csak egy pár szó tájékoztatásul. E levelek, mint tartalmukból is az aláírásokból kitűnik, a sár alesperesi kerület Állászes papságának levelei...

I. B. BRÉMER László nagyváradi latin szert. p¹³sp¹¹k úrhoz... Debreczenben Május¹⁸ 23-án 1848. KIRÁLY Antal, BAYER Gy¹¹rgy stb.

II. B. BRÉMER László... p¹/₄sp¹/₄rk urhoz... Debreczenben Május 23-án 1848. KIRÁLY Antal, BAYER Gy¹/₄rgy stb.

III. Kőrösi Csoma Sándor a megye papságához... Hosszúpályiban 1848. Július 3-án tart. kerületi közgyűléséből. Rokonaitok a...
sárrátérítési kerületi összes papsága.

IV. B. BRÉMER László... pÃ¼spÃ¶k urhoz... Hosszupályiban 1848. Julius 3-án tartott kerÃ½leti gyÃ½lÃ©sÃ½nkbÃ³l... aÃ©TM sÃ©rti alesperesi kerÃ½let Ã¶sszes papsága.

V. A nagyváradi nemes káptalanhoz...

Vl. Nyilít levél. T. cz. CZAMBERT János kanonok urhoz... Hosszupályiban 1848 Julius 3-án tartott kerületi gyűlésről a sármenti alesperesi kerület összes papsága.

VII.B. BRÉMER László... p¹⁴sp¹k urhoz... Hosszupályiban Julius 3-án... a... ker¹⁴let ¹sszes papsága.

VIII. Kőrös-terület a megye papságához... Derecskán 1848 Auguszt. 11-én ... a... kerület papsága.

IX. B. BRÉMER László... p¹/₄sp¹/₄k urhoz... Derecsk², 1848. august 11-²... BAYER Gy¹/₄r¹/₄gy... MICSKEI Ferenc stb.

Debreczenben nyomatott aa™ város kÃ¶nyvnyomdájában. 8 p. - 26 x 17 cm.

KIRÁLY Antal alesperes, BAYER György helyettes alesperes és a kerület papsága: MICSKEI Ferenc (Szentmárton), PIRINGER János (Mezőpeterd), VERBATAI Márton (Derecske), LÁZÁR Miklós és   DER János (Debrecen) valamint LUDVIG János (Hosszúpályi) az egyházmegyében uralkodó viszonyok jobbítását, sérelmeik orvoslását és CZAMBERT János p  sp  lki helyn  lk elmozdítását k  rt  k, hiába. Büntetés sújtotta KIRÁLY Antal alesperest, mert a "mozgalom"   l  re állt. A levelek végső tanulsága:     Bizony bizony mondom nektek: az egyházi reform ideje jelen van.

Briefe aus Sárospatak über den Konservatismus des Bischofs von Nagyvárad und über die Reformintention der Geistlichkeit auf dem Lande.

Sign.: HL 1848 52/91

Poss.: KA Wien

6.

1848. június 2.

KÃ¶zgysz. Máramaros megye.

$$\hat{A}$$

A habsburg király - nevét viselő huszárezred galliciai Máriámpolba szállásolva volt egy százada - honszerelem - s annak tudata által vezettetve, hogy a haza vesztésben van, - Állászeesküdött, a tiszteit a velük járvételre kényszerítve, - LENKEY János kapitány vezérlete alatt kebeli Sziget városba érkezett a legszébb rend, a legmagasabb lelkesedéssel. - Ez a tőny röviden. -

aTMS midőn tudatnók, hogy az Árintett számadot óltalmunk alá vett^{1/4}k, - az e tárgyban Nádor Ő Fens^gÁ^ghez int^zett
 alázatos f^llírásunkat azon hazafiui k^{re}lellemmel mell^{ke}li^{1/4}k /. alá: miszerint Á-n^lk ezt hason f^llírásukkal

támogatni sziveskedjenek. -

Kelt 1848-ik Ácvi szentiván hó 2-ik â€™s tã¶bb napjain Sziget városban tartott kã¶pviselõ bizottmányi Á¼lÃ©sÃ¼nkbõl.

S.l. s.n. 1 fol. - 39 x 25 cm.

Teljes szã¶veg.

KÃ©zírással a megszólítás Ács befejezÃ©s: Kedves atyánkfiai barátink, valamint: Á–nÃ¶knek Amico atyokfiai baráti Máramaros megye kã¶zÃ¶nsÃ©ge.

Az ./ jellel mellÃ©kelt, István nádornak szóló levÃ©l csatolva:

Másolat. 1572. FensÃ©ge, Á¶rÃ¶kÃ¶s, császári királyi főherceg, nádorispán â€™s királyi helytartó úr! Legkegyelmesebb urunk! Aâ€™ mÃ©ly tisztelettel ide, ./ alá mellÃ©kelt, â€™s hozzánk aâ€™ múlt hó vÃ©gnapjain Á¶rkezett tisztijelentÃ©sÃ©bõl százados kapitánynak - mÃ©ltóztat császári királyi FensÃ©ged az esemÃ©nyeket, melyek jelen alázatos fã¶lírásunk tárgyául szolgálnak, - megÃ©rteni. - ... Kegyelmet kã¶rÃ¼nk FensÃ©ges úr, ...

Kik tã¶bbnyire kegyelmÃ©be alázatosan ajánlottak, alázatos tisztelettel maradtunk - cs.kir. FőherczegsÃ©gednek - kelt 1848-ik Ácvi junius hó 2-án kir. kor. Sziget városban tartott kã¶pviselõ bizottmányi Á¼lÃ©sÃ¼nkbõl, - alázatos szolgálai: Máramaros megye kã¶zÃ¶nsÃ©ge.

S.l. s.n. 1 fol. - 39 x 25 cm.

A kã¶toldalas nyomtatvány antik pã¶ldákra hivatkozva kã¶r kegyelmet LENKEY János kapitány Ács százada rã©szÃ©re.

A ./ alatt csatolt Ács hivatkozott LENKEY jelentÃ©s hiányzik.

A teljes egyã¶ttes Á¶sszehajtott borítójának kã¼lvÃ©n kã©zírásos címzÃ©s: 1603/1890. Máramaros megye egyetemÃ©tõl B megye kã¶zÃ¶nsÃ©gÃ©nek, hivatalból. Váradolasziban. (Váradolaszi: Bihar megye akkori szã©khelye, ma Nagyvárad egyik kerã¼lete. Nagyvárad, Grossvardein, Oradea)

Komitat Máramaros. Komitatssitzung.

Protokoll Á¼ber die Heimkehr der Schwadron von Rittmeister (Hauptmann) LENKEY aus Galizien und ein Brief an Palatin und Statthalter István (Erzherzog Stefan) wegen Begnadigung fã¼r "Fahnenflã¼chtlingen".

Sign.: Á–NB FL UNG 1848/4/2

7.

1848. június 25.

GÁL Sándor

A Nemes Szã©kelynemzethez! Tisztelt polgártársaim!

Kã¼ldÃ¶ttsÃ©gem czÃ©lját szerencsÃ©m lõn, tã¶bb nã¶pgyûlÃ©sekben kijelenteni, Ács ez alkalommal Á¶rÃ¶mtelt kebellet tapasztalni, mikÃ©nt Magyarország első fã¼ggetlen Minister-ElnÃ¶knek fã¶lhívását kã¶zlekedÃ©s â€™s azon nyilatkozat kisã¶rÃ©, hogy kã©szek vagytok inkább dicsõn meghalni, mintsem aâ€™ despotismus bilincsei alá esve, gyáván Á¶lni...

...Vã¶gre felszólítam az egÃ©sz szã©kely nemzetet aâ€™ magyarok IstenÃ©re Ács aâ€™ nemzet-Ã©letÃ©t az egyetÃ©rend korlátai kã¶zti megmaradásra, mert csak így lehet minden veszÃ©lyt elhárítani.

Mindent a királyÃ©rt, hazáÃ©rt Ács szabadságÃ©rt.

Junius 25-Ã©n 1848

GÁL Sándor MiniszterelnÃ¶ki biztos

S.l. s.n. 1 fol. - 32,5 x 22,5 cm.

A megszólítás fã¶lÃ¶tt: MinisterelnÃ¶ki biztós GÁL Sándortól.

GÁL Sándor felhívásában nyugalomra intette Erdã©ly lakosságát, alaptalannak mondta azokat a híresztelÃ©seket,

amelyek szerint Erdőlyt - az uralkodó által szentesített törvények szerint Magyarország Királyhágón túli kerületét - veszély fenyegeti.

Az Unió megerősítése azt jelenti, hogy az erdélyi fegyverviselő lakosságra is számít a kormány, hogy a reguláris haderőn kívül a nemzetőrség âœœmint mozgó sereg, az ellenséges nemzetek határain megvillan hasson".

A miniszteri biztos felszólítja a népvezetőket, haditiszteket, a jelenleg fegyverben álló és gyakorlott székely harcosokat, hogy tegyenek félre minden személyt, várják be bárkességgel, míg a szentesített törvények végrehajtására sor kerül.

Köztudatos nyomtatvány, bal felső sarka sérült, a székely hiányos.

An die Iäblichen Sekler Nation! Geehrte Mitbürger!

Aufruf von GÁL Sándor über die Ruhe und Ordnung, über die Vereinigung zwischen Siebenbürgen und Ungarn.

Sign.: HL 1848 52/80

8.

1848. június 28.

BATTHYÁNY Lajos, gróf

Felszólítás székely polgártársainkhoz.

Közárs hazánknak jelen övi országgyűlései letettök a szabadságé™, egyenlőség, és testvériségé™ alapköve.

Nemzeti nagyságunk biztosan fog ezeken emelkedhetni... a honfiak józan értelmű és észszerűsége szolgálhat óvó fegyverül...

E hazafiak sorából legyenek általam szívesen ádvázálva, székelyföldi magyar és oláh ajkú polgárok...

Lebegjen továbbá is a haza megmentése szemeitek előtt. Szabadságra máltó polgároknak nem juthat ennél nemesebb feladat.

Budapest Junius 28-án 1848.

Az összes ministerium nevében Gróf BATTHYÁNY Lajos m. k.

S.l. s.n. 1 fol. - 34 x 24 cm.

A miniszterelnök nyugalomra int felhívásában, kéri, hogy ne adjanak hitelt az alaptalan, bökötlenésget szító híreszteléseknek. Jóllehet, az ország több pontján voltak politikai, felekezeti, nemzetiségi zavargások, az alapvető bajokon az uralkodó által szentesített törvények segíteni fognak. Addig is, tartsák öpségben a hadi szerkezetet és szervezzék meg az önkéntes zászlóaljokat.

Aufruf an unsere Sekler Mitbürger.

Der Ministerpräsident Graf BATTHYÁNY wendet sich an die Sekler Nation im Interesse der Ordnung und Ruhe und bietet sie um die Aufstellung der Sekler Nationalgarde.

Sign.: HL 1848 52/83

9.

1848. július 3.

[A Szász Nemzet Közársé. Erdély]

Denkschrift der sächsischen Nation in Siebenbürgen über die Bedingungen ihrer Vereinigung mit dem königreiche Ungarn. (Zur Vorlage an den ungarischen Reichstag.)

Im letzten Siebenbürgen Landtage haben die sächsischen Abgeordneten unter beendenden Einflüssen mehr ihren Privatansichten und Gefühlen, als den ertheilten Instructionen vertrauend, zu einer engeren Verbindung Siebenbürgens mit Ungarn die Hand geboten, bevor noch das Wesen und die Form dieser Verbindung der

sächsischen Nation anschaulich dargethan worden war...

Ohne diese Bedingungen, deren Erfüllung allein die Fortdauer der sächsischen Nation gewährleistet, kann die sächsische Nation in eine engere Verbindung Siebenbürgens mit dem k.k. Reich Ungarn nicht eingehen.

Hermannstadt, den 3. Juli 1848.

Die Universität der sächsischen Nation in Siebenbürgen.

Franz SALMEN m.p. Graf der sächsischen Nation.

Carl SIGERNS m.p. subst. Notar.

[Szeben] Gedruckt bei Carl GEROLD. 2 fol. - 39 x 25 cm.

A jóváörve nözve a szászok egyetemének képviselői az egyéttmúkdöt csak úgy tartják elképzelhetőnek, ha saját maguk közlél választott bíróság ítelkezik, fellebbviteli égyekben is; ha nemzeti igazgatás rendelkezik a szász nemzeti vagyonnal, ha az állam tervezetében - az alptérványben - figyelembe veszik a szász belő viszonyokat.

Bírói és oktatási féggetlenség, szabad tisztviselőválasztás a szász keréletekben, a nemzet anyanyelv teljeskörű és szabad használata, a szász jog (sächsische Willkér) megtartása, az egyházi adó csökkentése, az adók helyi kezelése lehet tébbek közlét a megegyezés alapja. Minderre állami garanciát kének. Jóindulatukról biztosítják a nemzeteket, és egyben bejelentik, hogy az egyenlőség elve alapján a védelmi (hadi) adó fizetése alól nem vonják ki magukat.

Az erdélyi szász nemzet emlékirata a Magyar Királysággal való egyesülésük feltételeiről. (Előterjesztés a magyar országgyűlés részére.)

Sign.: Á-NB FL UNG 1848/5/2

10.

1848. július 18.

KOSSUTH Lajos

Ministeri jelentés . Az országos pénzügyi iránt.

Az 1848. VIII. t.c. által elővén határozva, hogy Magyarország, és a kapcsolatos részek minden lakosai, minden közlét terhetet közlétimbség nélkül egyenlően és aránylagosan viselendik, a ministeriumnak meghagyatott, hogy ideiglenes adózási kulcsot dolgozzon ki... három közlétességet szab előmbé:

1-ör. Hogy kimutassam az ország pénzügyi kezelését...

2-or. Hogy kimutassam a folyó évben még reményelhető közlétvédelmeket...

3-or. Hogy pénzügyi vetést (budgetet) közlétsek a jóváörve...

A. Országos pénzügyi kezelési kimutatás...

B .Közlétvédelmi kimutatás...

Előterjesztésem harmadik részét és a jóváörve közléttségvetést , és adórendszeri javaslatot, közlétlén leszen előterjeszteni.

Kelt Budapesten, július 18-án 1848. KOSSUTH Lajos pénzügyminister. -

[Budapest?] s.n. 18 p. - 38 x 25 cm.

A szövegben említett mellékletek hiányoznak.

KOSSUTH az újonnan felállított pénzügyminisztérium közlét és fál havi működéséről számolt be az országgyűlésnek, válaszolt az ország nehéz pénzügyi helyzetét, amely részben abból adódott, hogy a dőlvidéki zavargások miatt Bács Pozsega, Verőce, Torontál, Temes megyéből nem folyt be adó, Horvátország közlétlén pénzgazdálkodást jelentett. Sok pénzt emőszett fel a honvédség felállítása, a nemzetőrség mobilizálása, felszerelése, a fegyvervásárlás és a

katonaság zsoldjának emelése.

A minisztérium az országgyűlés utólagos megerősítését kéri az István nádor, mint királyi helytartó által jóváhagyott pénzügyi műveletekkel kapcsolatban, amelyek közül az egyik kamatos kincstár utalványoknak, másik magyar kamatlan papírosak kibocsátása". Mindezek várható hatását elemzi a pénzügyminiszter.

Előterjesztésnek második részében az eddig nem adózó osztályokkal, az új adónemek megállapításával, a kivételszerű módosításaival is foglalkozik amelle, hogy részletesen tárgyalja az egyes adónemeket és várhatóan behajtható összegeket, a lakosság tekintetével Erdélyre - amely eddig, a lakosságnál a vácon, másikat és más összegekkel adózott - és ezen is a só ára.

Bericht des Finanzministers Lajos KOSSUTH über die finanzielle Lage von Ungarn und Siebenbürgen (ab 11. April bis Ende Juni) und über die voraussichtlichen Erträge und Steuer (zwischen 1. Juli und 31. Dez. 1848.)

Sign.: HL 1848 52/88.

11.

1848. szeptember 1.

Egyházmegye. Nagyvárad

A nagyvárad i. sz. egyházmegye 1848-dik évi Augustus 30- és 31-én a pénzügyi lakban tartott zsinat jegyzőkönyve.

Meghívás és főtisztelendő báró BRÉMER László nagyvárad i. sz. pénzügyi úr elnöklete alatt. a kijelölt munkálatokat részletesen tárgyalattak. 1-21. [pont]...

Kelt Várad-Olasziban, a pénzügyi lakban, September hó 1-sőjén 1848-dik évben. - Kérem a aláírások.

(VINKLER József, LÁZÁR Miklós zsinati jegyző.)

S.l. s.n. 4 fol. - 32 x 21 cm.

Az egyházmegye papjai 1848 májusától kezdve a zsinat összehívását, ennek érdekében megkérte a lakosok felhívásait. A Nagyváradon tartott tanácskozáson a megbeszéléssel zárult valamennyi vitás ügy megtárgyalása, többek között: a katolikus egyház függetlensége, katolikus intézet alapítása, egyházi lap ingyenes biztosítása a szegények részére, dionizási istentiszteletek tartása, az iskolázatlan családok számára vasárnapi oktatások bevezetése, a klérus fegyelmének megszilárdítása, az elaggott papok jobb ellátása, bizonyos misézések és imádságok magyar nyelvre fordítása, magyar nyelvű orgonák a templomokban a királyt és hazát valamint a patronátus kérdése, amelyről a zsinat kimondta, hogy ahol a kegyurak jogait megtartják, annak terheit is viseljük.

A jelzett aláírások hiányoznak.

A napirendi pontok között tárgyalt és megbeszerte a lakosokról ld. az 5. sorsz. alatt Sárközi levelek / KIRÁLY Antal, BAYER György.

Protokoll des im Großvárdeiner Bezirk gehaltenen Konsils über die früheren Problemen der katholischen Geistlichkeit. (Siehe noch Nr.5. Briefe aus Sárközi.)

Sign.: HL 1848 52/96

Poss.: KA

12.

1848. szeptember 10.

PAP Zsigmond - MIHÁLYI Gábor stb.

Román testvérek!

l..

Később idő alatt nagy változások történtek. Martius előtt ti jobbágyok voltatok, szolgaság bilincseiben

gÅ¶nyedeztetek...

II. ... VI. Mi hisszÅ¼k, hogy ha mi, románok a magyarokkal egyÅ¼tt fogunk kÅ¼zdeni, mi győzni fogunk, Å©s nemcsak mi, hanem unokáink is boldogok lesznek... mi kÅ¼zdeni fogunk, győzni, Å©s az áldást megÅ©rdemleni. Isten Å©s a szent háromság segítsen. KÅ¶lt Pesten, september 10-Å©n 1848.

PAP Zsigmond, MIHÁLYI Gábor, SZERB Tivadar, MÁNY József, román kÅ©pviselők.

Pest, nyomtatott LENDERER Å©s HECKENASTnál. 4 p. - 42 x 27 cm.

A román nemzet kÅ©pviselői a hat pontban azokat az eddigi sÅ©relmeket sorolják fel, amelyek az elnyomottakat Å©rtÅ©k, Å©s amelyeket a márciusi forradalmat kÅ¶vető országgyűlés új tÅ¶rványeivel orvosol, s a szolgáltatások - papi tized, robot - eltÅ¶rlése, a jobbágyság intézményének megszüntetése, a jogegyenlőség kimondása a román nemzet tagjaira is vonatkozik. Éppen ezért óva intik a kÅ©pviselők nemzetÅ¼k tagjait, hogy a szerbekhez hasonlóan fellábadjanak a magyar nemzet, a magyar tÅ¶rványek ellen, mert ennek csak háború, nyomor, Å¶rkÅ¶s bÅ©kÅ©tlenség lenne a kÅ¶vetkezmény. Ne engedjÅ©k, hogy a szláv nacionalizmus befolyásolja a románságot, mert ha az oroszok által is szított "rácztÅ¶rekvásoknak" engednek, "a ráczok felÅ¼l találhatnak kerekedni, úgy minket el fog nyelni az Å©jszaki colossus".

Rumänische BrÅ¼der.

Aufruf gegen Panslawismus im Interesse der BrÅ¼derlichkeit zwischen der ungarischen und rumänischen Nation für Verteidigung der gemeinsamen Heimat.

Sign.: Å-NB FL UNG 1848/7/4

Poss.: MP

13.

1848. szeptember 20.

HODOSSY Miklós - KOMLÓSY Antal - TAR Imre

Szózat Bihar megye lakosaihoz.

Atyafiak!

Å-rÅ¼ltÅ¼nk mind, mikor a tavaszon meghirdették az új tÅ¶rványek. - Å-rÅ¼ltÅ¼nk, mert felszabadult a fÅ¶ld Å©s valóságos tulajdonává lett annak, a ki azt eddig is használta... de jelenleg... tapasztaljuk, hogy ámbár fÅ¶ldÅ¼nk szabad, ámbár attól senkinek, csak az országnak tartozunk adózni, â€" de mégis számos nemzetőrÅ¶k Å©s Å¶nkÅ©ntesek kiállításá, Å©lelmezése... által kÅ¶ltségeink... súlyosodnak...

Vívjuk ki szabadságunkat, Å©s gyÅ¶kerezteszÅ¼k meg azt Å¶rÅ¶k időkre, az igaz királynak Å©s minden jó hazafinak boldogulására.

Kelt Várad-Olasziban September 20-kán 1848.

Teljes hatalmu megbízottak: HODOSSY Miklós. KOMLÓSY Antal. TAR Imre.

[Váradolaszi?] s.n. 1 fol. - 40,5 x 25,5 cm.

A felhívás fegyverre szólít JELLAËIË hadai ellen: a kormánytól Å©rkezett hivatalos tudósítások szerint a dÅ©lről betÅ¶rt sereg Baranya, Somogy Å©s Zala (Szala) megyÅ©t dúlja, s ez az oka annak, hogy a tÅ¶rványekben szentesített jogok még nem Å©rványesÅ¼hetnek, a terhek viszont nőnek. Hogy a viszonyokon javítani lehessen, nincs más választás, mint "fegyvert fogjon mind az, a ki azt bírja vagy bírhatja".

Aufruf an die Einwohner des Komitats Bihar. BrÅ¼der!

Gegen Baron JELLAËIË, Banus von Croaten, wer mit ihrer Armee in SÅ¼dungarn wÅ¼tet.

Sign.: Å-NB FL UNG 1848/7/16

Poss.: MP

Å
Å

14.

1848. szeptember 20.

[HODOSSY Miklós - KOMLÓSY Antal - TAR Imre]

HODOSI, Nikoláe - KOMLÓSI, Antonie - TAR, Emeriku

Kuvuntáre katra lakuituri Comitatuluj Bihari.

Frátzilor!

Tótzí nyám bukurát ászta - primavára, kins száu vesztit Lezsile tsele noa...

Szene kastigam in derept szlobozenie noasztra, si szeo inradatsinam pre viekuri, szpre fericsire dreptuluj Imperat, si fieste karuja bun czerán.

In Várad-Olaszi Szeptemvrie 20. 1848. Nikoláe HODOSI. Antonie KOMLÓSI. Emeriku TAR.

S.I. s.n. 1 fol. -

Az 13. sorszám alatti Szózat Bihar megye lakosaihoz című ráírt lap szó szerinti fordítása.

Fonetikus, latin betűs írással, román nyelven.

Kötet, egymással szó szerint megegyező példány.

Aufruf an die Einwohner des Komitats Bihar - genau wie Nr.13. Rumänische Sprache, lateinische Buchstaben, phonetisch.

Sign.: Á-NB FL UNG 1848/7/17. - 41 x 25 cm.

Á-NB FL UNG 1848/7/19. - 40,5 x 26 cm.

Poss.: MP.

15.

1848. szeptember 23.

HAJKA Demeter - KOPCSÁNYI Kristóf

Ellenfelhívás Arad város lakosaihoz!

A helybeli várkormányzónak f. e. s hó 22-én a város kérésére a városi hatóságokhoz intézett helyen kiváltságos felhívása a hatóság figyelmét felkeltve oda kívánta, miszerint ez a városi állásánál s eljárásánál fogva a városi kiváltságos felhívása a hatóság egyenletlenségévé magvaul szolgálható felhívást az figyelmébe ajánlva; mert a városi hatóság tisztán a városi hatóságok által alkotmányos módon működő, a rend s a városi biztonság fenntartására is figyelmét terjesztve felhívást...

Kelt Aradon az 1848-iki sept. 23-án tartott tanácsból.

HAJKA Demeter m.k. h. polgármester.

KOPCSÁNYI Kristóf m.k. főjegyző = Entgegnung der Arader Behörde an ihre Bewohner.

Des hiesigen Festungs-Commandanten, von 22. d.M. an die hierortige Bewohnerschaft gerichtete Proclamation, hat der Behörde Vorsicht erweckend, selbe dahin gezwungen, daß sie ihrer gesetzlichen Stellung und Folge, die auf dem Wirkungskreis, und nur den Samen der Zwietracht streuen können Proclamationen bei Seite lege; - denn in des reinen Selbstbewußtseins reinem Gefühl, innerhalb gesetzlich constitutionellen Schranken schreitend- und auf Ordnung und allgemeine Sicherheit wachsam seiend, hat sie immer der Aufsichts-Pflicht entsprochen... Gegeben aus der den 23. September 1848 gehaltenen Ratssitzung.

Demeter HAJKA m.p. sub. Bürgermeister.

Christof KOPCSÁNYI m.p. Ober-Notár. -

[Arad] Nyomatott SCHMIDT József-nál. I fol. - 36 x 20,5 cm.

A várparancsnok hatáskörét túllépve intette nyugalomra a lakosságot, a tanácsnál az ellenfelhívása biztosítja a parancsnokot arról, hogy a város lakói mindig kellő önmérsékletet tanúsítanak és a város vezetője is tudja köteleseget.

Kötnyelvű plakát, felső részben a magyar, alul a német szöveggel.

Sign.: Á-NB FL UNG 1848/7/22

Poss.: MP

16.

1848. november 12. - november 16.

Állandó Bizottmány. Háromszék.

Háromszék Állandó Bizottmányának Erdélyi Fő Hadi parancsnok B. PUCHNER Antal nagyméltóságához intézett irat másolata.

Katona Főparancsnok altábornagy B. PUCHNER Antal Úr Antal nagyméltóságának.

Székünk kebelében nőttünk az ingerültség azon minket károsító szárnyaló hirre, mintha Erdővidékre és Három sorkatonaság, ennek kíséretében álló rendetlen csorda néppel betérni akarna... Bár mi tartózkodunk... ha még is megtámadtunk, Isten és világ előtt felelősség lesz a megtámadó a polgári háború iszonyataiért. Háromszék Állandó Bizottmányának S. Szt. György-n November 12-én 1848 tartott üléséből. HORVÁTH Albert főkirálybíró. [Hozzá tartozik]: Másolata azon Cs. Kir. Főhadparancsnoksági rendeletnek, mely 1848-éki November 16-áról 1558. Q. Elnöki szám alatt a Brassai Cs. Kir. katonai, városi, határszéli s várbeli parancsnoksághoz bocsátott.

S.l. s.n. 3 p. 38 x 24 cm.

A háromszéki Bizottmány, a főkirálybíró és Anton PUCHNER leváltása, amely szerint a főkirálybíró tiltakozik a sorkatonaság Háromszékre vezénylése ellen, a tábornok viszont lázadónak nevezi a háromszékieket, akik az ő katonai és polgári fennhatóságát elismerni nem akarják, így nincs is miről tárgyaljanak. A nyomtatványokban hivatkozás szerepel táblás-íri leváltásra október 18-áról, november 13-áról a fenti kötet levélen kívül. Valamennyi tőmája hasonló.

Vom Ständigen Ausschuss des Komitats Háromszék an Baron PUCHNER, Armeeoberkommandant in Siebenbürgen.

Briefwechsel des Ausschusses in Háromszék, des Hauptkämmerers, weiter von Baron Anton PUCHNER, wonach der Hauptkämmerer gegen die Befehligung der Linieninfanterie in Háromszék protestiert, der General nennt die Bewohner in Háromszék als Rebellen, die seine militärische und bürgerliche Obermacht bekennen nicht wollen, deshalb haben sie kein Thema worüber zu verhandeln.

Á-NB FL UNG 1848/9/3. ACTA - 1997 (A Csíki Székely Múzeum és a Székely Nemzeti Múzeum Évkönyve)

Á